

Nationaal Park
Utrechtse Heuvelrug

Jaarplan 2023

Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

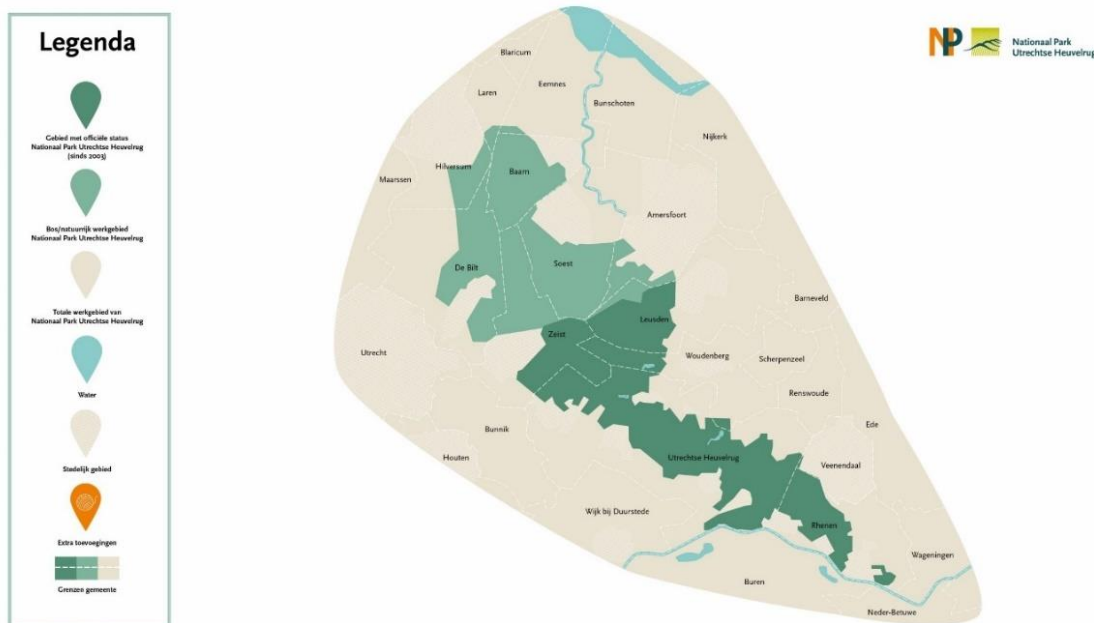
Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
1. Samenwerking op de Utrechtse Heuvelrug	2
2. Speerpunten	4
2.1 Natuur, landschap en (cultureel) erfgoed beschermen, beheren en ontwikkelen	4
2.2 Gebiedsidentiteit waarborgen, beschermen en uitdragen	6
2.3 Gebiedsbrede samenwerking faciliteren	7
2.4 Duurzame natuurgerichte recreatie en mobiliteit.....	9
2.5 Onderzoek en kennisdeling faciliteren	10
2.6 Financiële duurzaamheid versterken	11

1. Samenwerking op de Utrechtse Heuvelrug

In 2018 is het samenwerkingsverband stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug opgericht om de unieke natuur, het landschap en het erfgoed van de Utrechtse Heuvelrug te behouden, te beschermen en verder te ontwikkelen. Binnen het samenwerkingsverband werken de eigenaren van natuurterreinen, provincie Utrecht en gemeenten op en rond de Utrechtse Heuvelrug samen met andere organisaties en gebiedspartijen aan een gezamenlijk doel. Samen zorgen we ervoor dat de Heuvelrug er in 2030 nog mooier en beter bij ligt dan nu. Daarmee bedoelen wij dat de natuur rijker en meer divers is dan nu en dat het kostbare culturele erfgoed in goede staat is. Hoe we hier in 2023 mee aan de slag gaan, leest u in dit jaarplan. Een aantal onderdelen worden in kaders uitgelicht.

De verschillende gebiedspartijen onderschrijven de ambities en projecten voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en geven daar via de Stichting NPUH (hierna: de Stichting) uitvoering aan. Het werkgebied van de Stichting valt samen met de geomorfologische eenheid van de Utrechtse Heuvelrug. Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, zoals aangewezen door het rijk, is onderdeel van het werkgebied van de Stichting, evenals het noordelijk deel en de flanken van de Heuvelrug.

De Stichting richt zich onder andere op het initiëren en faciliteren van processen van projecten, waarbij een gebiedsgerichte aanpak op de Utrechtse Heuvelrug centraal staat. De Stichting is hierdoor een middel waarmee, via samenwerking tussen de verschillende partijen, gebiedsbrede impact bereikt kan worden. Dat doet de Stichting met behoud van de kracht, zeggenschap en identiteit van de bestaande partners in het gebied.

Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH) is in 2003 ingesteld en in 2013 uitgebreid tot de huidige omvang van ongeveer 10.000 hectare. Het beslaat globaal het Natuurnetwerk Nederland (NNN) gebied op de Heuvelrug ten zuiden van de A27. In 2022 is een aanvraag voor de herijking van het Nationaal Park voorbereid zodat ook het noordelijk deel van de Utrechtse Heuvelrug onderdeel wordt van het Nationaal Park. De provincie Utrecht zal de aanvraag begin 2023 naar het Rijk versturen met als doel om het Nationaal Park in het Utrechtse gedeelte gelijk te trekken met het natuurlijk systeem van de Utrechtse Heuvelrug. De verwachting is dus dat in de loop van 2023 het NPUH ook het noordelijk deel beslaat.

De Utrechtse Heuvelrug past perfect als groene contramale van de verstedelijkte regio's Utrecht en Amersfoort. De Heuvelrug bestaat uit 20.000 hectare aaneengesloten bos- en heidegebied. En als je de flanken meerekent is er zelfs sprake van zo'n 40.000 hectare, met daarin onder andere waardevolle natte natuurgebieden. De Utrechtse Heuvelrug als mooi, aantrekkelijk en groen gebied is belangrijk en werkt versterkend voor een goed

vestigingsklimaat, ook op de langere termijn. Natuur, landschap en erfgoed vormen de drie pijlers onder de economische waarde van het gebied. Naast deze economische waarde heeft natuur vooral ook een intrinsieke waarde. Bescherming van de natuur op de Utrechtse Heuvelrug draagt direct bij aan de bescherming van de biodiversiteit in Nederland en aan het in stand houden van een ecosysteem waar plant en dier in kan leven en floreren.

Ook de komende jaren heeft de Stichting een rol om de samenwerking tussen de stakeholders in het Nationaal Park en de gehele Utrechtse Heuvelrug te stimuleren en faciliteren. De Stichting richt zich hierbij op innovaties en transformaties onder meer op het gebied van vitale natuur, duurzaam ruimtegebruik, klimaatadaptatie, duurzame mobiliteit en participatie van bewoners en bedrijven. Onze doelen daarbij zijn: het borgen en versterken van de kwaliteiten van het gebied (natuur, landschap, erfgoed), het duurzaam bestand zijn voor de effecten van de klimaatverandering en het realiseren van een goede balans tussen het (toenemende) duurzame recreatieve gebruik en de (natuur)waarden van het gebied. Voor de versterking en borging van de kwaliteiten van het gebied van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en de rest van de Utrechtse Heuvelrug, moeten in de toekomst de kosten die nodig zijn om de opgaves in het gebied het hoofd te bieden door meerdere partijen gedragen worden. Ook andere (markt)partijen en overheden in de flanken van de Heuvelrug zullen bereid moeten worden gevonden om mee te gaan betalen.

Samenwerking uitbreiden

Een goede samenwerking is cruciaal om de doelen die we samen hebben voor het Nationaal Park te bereiken. De Stichting is hierin de verbindende factor tussen alle partijen. Eind 2022 is er een officiële samenwerking met de particuliere landgoedeigenaren bewerkstelligd (via UPG). Deze samenwerking willen we in 2023 verder verstevigen. Voor 2023 heeft de Stichting daarnaast als doel om de samenwerking met de Universiteit Utrecht officieel te maken en verder te bouwen op de samenwerkingen met andere kennis- en onderwijsinstellingen. Ook is het de wens om de waterschappen en de gemeentes Amersfoort en Veenendaal bestuurlijk meer te betrekken bij het Nationaal Park.

De natuur houdt zich doorgaans niet aan menselijke grenzen en gebiedsprocessen gaan vaak over een groter oppervlakte, met de Blauwe Agenda als voorbeeld waarin de Heuvelrug en flanken onder het projectgebied vallen. Ontwikkelingen in de grote steden rondom en in de flanken van het Nationaal Park hebben een sterke invloed op het gebied. Nieuwe (groene) ontwikkelingen op de flanken van de Heuvelrug, duurzame mobiliteit en bereikbaarheid via openbaar vervoer kunnen mogelijk enige ontlasting bieden voor de toenemende recreatiedruk op de Utrechtse Heuvelrug zelf. De samenwerking met de flanken van het Nationaal Park zullen waar wenselijk en mogelijk dan ook worden uitgebreid. Denk hierbij aan de flankgemeentes zoals Utrecht, maar ook aan andere relevante organisaties zoals LTO en de Agrarische Collectieven.

2. Speerpunten

We geven richting en invulling aan het jaarplan voor 2023 vanuit de projecten en activiteiten beschreven in de conceptsamenwerkingsagenda Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug 2023-2028. Daarnaast wordt er ook richting en invulling gehaald uit het meerjarige 'Tijdelijke ondersteuning Nationale Parken' programma (gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) en de meerjarige exploitatiesubsidie (verleend door de Provincie Utrecht).

Aan onderstaande speerpunten werkt de Stichting in 2023:

- Natuur, landschap en (cultureel) erfgoed beschermen, beheren en ontwikkelen
- Gebiedsidentiteit waarborgen, beschermen en uitdragen
- Gebiedsbrede samenwerking faciliteren
- Duurzame natuurgerichte recreatie en mobiliteit
- Onderzoek en kennisdeling faciliteren
- Financiële duurzaamheid versterken

Per speerpunt zijn er meerdere projecten die uitgevoerd worden. Dit kunnen projecten zijn die in voorgaande jaren al zijn opgestart of nieuwe initiatieven. Elk project is in een groenblauw kader beschreven met daarbij enkele specifieke taken die de Stichting in 2023 op zich wil nemen. Naast de uitvoering van deze projecten zal de Stichting ook de ruimte nemen om in te springen op nieuwe kansen en ontwikkelingen die gedurende het jaar bovenkomen.

2.1 Natuur, landschap en (cultureel) erfgoed beschermen, beheren en ontwikkelen

Bescherming, beheer en ontwikkeling van natuur, landschap en cultureel erfgoed is zonder twijfel het belangrijkste speerpunt waar de Stichting zich op richt. Het is immers hét onderwerp dat de verschillende stakeholders in het gebied bindt.

Blauwe Agenda

Binnen de Blauwe Agenda werken verschillende gebiedspartijen samen om een robuust en toekomstbestendig watersysteem op de Utrechtse Heuvelrug te realiseren. Dit zijn de provincie Utrecht, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, Waterschap Vallei & Veluwe, Vitens, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, UPG, LTO Nederland en Utrechts Landschap. Voor 2023 ligt er voor de Stichting een belangrijke rol binnen de Blauwe Agenda met betrekking tot bewustwording, participatie en kennisdeling:

- Participatietraject faciliteren om gemeentes te betrekken bij de Blauwe Agenda, o.a. door het organiseren van (minimaal) één informatie-/ themabijeenkomst.
- Bewustwordingscampagne uitvoeren zodat bewoners, bezoekers en anderen onderdeel worden van de oplossing, o.a. door Heuvelrugtuinen en onze nieuwsbrief in te zetten voor de Blauwe Agenda.
- Kennisdeling faciliteren door middel van het opzetten en onderhouden van een online informatiepagina over de Blauwe Agenda en het up to date houden van de Kennisbank
- Ontwerpend onderzoek laten uitvoeren binnen het Rijksprogramma Mooi Nederland, onder andere om inzicht te krijgen in hoe water een sturend mechanisme kan zijn in het ontwerp van het landschap. Daarnaast worden hieraan andere functies, uitdagingen en problematieken meegenomen, zoals de stikstofproblematiek, recreatiedruk, mobiliteitsuitdagingen en woningbouw.

Projectdoel voor 2023: 1) Bereik Blauwe Agenda vergroten (en daarmee de impact), 2) nieuwe inzichten krijgen in hoe de Blauwe Agenda in de praktijk gebracht kan worden (gecombineerd met andere uitdagingen, functies, opgaves) en 3) faciliteren dat de bekende informatie op de juiste plek en bij de juiste mensen terecht komt.

Ontsnippenen natuur

Het ontsnipperingsbeleid van de provincie Utrecht loopt af en niet alle voorgenomen plannen zijn uitgevoerd. De hoge dichtheid van infrastructuur gepaard met de hoge recreatiedruk in de regio zorgt ervoor dat de natuur onder druk staat. Gezamenlijk met de stakeholders wil de Stichting een verkenning uitvoeren welke knelpunten en kansen er zijn om de natuur op en rondom de Utrechtse Heuvelrug beter te verbinden met als doel een robuuster natuurlijk systeem. De verkenning zal resulteren in een (gezamenlijk opgesteld) rapportage met mogelijkheden voor kansen en knelpunten met betrekking tot de ontsnippering van natuur.

Projectdoel voor 2023: Inzicht krijgen in wat er gedaan kan worden aan de ontsnippering van natuur.

Erfgoed

Met betrekking tot erfgoed is er afgelopen jaar gewerkt aan het verkennen en opzetten van een strategische samenwerking met Landschap Erfgoed Utrecht, Universiteit Utrecht en team Erfgoed van de Provincie Utrecht. Daarnaast is er gewerkt aan het opzetten van een programmatische aanpak rondom het thema erfgoed. In 2023 zal de Stichting hier verder op doorgaan:

- De resultaten van het project “Erfgoed Gezocht” visualiseren via een thematische wandelroute
- Afronden van het project “Scars of War”, resulterend in een overzicht van verschillende WOII relictten
- (Studenten)onderzoek naar erfgoed faciliteren, resulterend in nieuwe rapporten (en mogelijk 2-pagers, infographics of GIS kaarten) die gedeeld worden op de kennisbank
- Ophalen wat de wensen en behoeftes van terreineigenaren zijn op het gebied van erfgoed(beheer), resulterend in een samenvattende rapportage en een PvA.

Projectdoel voor 2023: 1) Inzicht krijgen in de wensen en behoeftes vanuit het gebied met betrekking tot cultureel erfgoed, 2) inzicht krijgen in welk erfgoed er op de Utrechtse Heuvelrug is en 3) bekendheid van en waardering voor erfgoed vergroten.

Vergroening in de stad

Op het moment dat de stedelijke omgeving in en rondom de Utrechtse Heuvelrug vergroend wordt, maakt dat ook de natuur op de Utrechtse Heuvelrug robuuster. Daarom wil de Stichting in 2023 bijdragen aan het verder vergroenen van de stedelijke omgeving, onder andere via Groen Groeit Mee, zusterparken en Heuvelrugtuinen.

- Pilot Groen Groeit Mee Veenendaal
- Bottom-up initiatieven voor nieuwe Zusterparken ondersteunen, resulterend in (mits er initiatieven komen) de oprichting van nieuwe Zusterparken
- Kennisdeling tussen de bestaande Zusterparken faciliteren
- Project Heuvelrugtuinen continueren

Projectdoel voor 2023: 1) Meer groen in en rondom de stad zodat recreatie vanaf de voordeur mogelijk wordt, 2) meer bewustwording creëren rondom de thema's klimaat en groen, 3) natuursamenleving ontlasten, en 4) creëren van een waardevoller (stads)landschap.

Landbouwtransitie

Op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug is veel landbouw. Met de huidige ontwikkelingen, o.a. rondom het thema stikstof, ontstaat er een steeds grotere behoefte onder stakeholders om ook met dit thema aan de slag te gaan. De Stichting wil hier ook een rol in spelen in 2023.

- Pilotproject agroforestry opzetten in samenwerking met NMU
- Het meerjarig onderzoeksproject 'Multi-functionele flanken: bufferzones rondom het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug waar landbouw, natuur en andere gebiedsfuncties samengaan' initiëren

Projectdoel voor 2023: 1) Ontwikkelen van hogere natuurwaardes in de flanken, 2) kennisontwikkeling over hoe gebiedsfuncties in de flanken samen kunnen gaan en kunnen bijdragen aan een robuuster natuurlijk systeem en 3) inzicht verkrijgen of en hoe agroforestry kan bijdragen aan een robuuster natuurlijk systeem én agrarisch systeem.

2.2 Gebiedsidentiteit waarborgen, beschermen en uitdragen

Het waarborgen, beschermen en uitdragen van de gebiedsidentiteit heeft tot doel om het draagvlak voor natuur, landschap en cultureel erfgoed te vergroten. Ook dit is een taak waar een rol voor de Stichting voor is weggelegd.

Het verhaal van de Utrechtse Heuvelrug vertellen

De Utrechtse Heuvelrug heeft een rijke historie die de Heuvelrug gevormd heeft tot wat het nu is: een waardevol en uniek natuurgebied met een rijke geschiedenis. Het in kaart brengen van dit verhaal geeft meer inzicht in het ontstaan en het huidige functioneren van de Utrechtse Heuvelrug. Om het verhaal van de Utrechtse Heuvelrug te kunnen vertellen moet je eerst het verhaal achterhalen. Daarom wil de Stichting in 2023 het verhaal van de Utrechtse Heuvelrug achterhalen via:

- Het in kaart brengen van de fysisch-geografische en ecologische aspecten van de Utrechtse Heuvelrug.
- Voorbereidingen treffen om de cultuurhistorische aspecten van de Utrechtse Heuvelrug in kaart te brengen via een landschapsbiografie.

Projectdoel voor 2023: 1) Inzicht krijgen in het ontstaan en huidige functioneren van de Utrechtse Heuvelrug, 2) materiaal ontwikkelen om het mogelijk te maken om het verhaal van de Utrechtse Heuvelrug te kunnen delen, en 3) meer waardering creëren voor (de geschiedenis van) de Utrechtse Heuvelrug.

Communicatie

Communicatie is en blijft een essentieel onderdeel van het werk van de Stichting, zowel binnen projecten als in relatie tot algemene informatievoorziening voor bezoekers en andere stakeholders.

- Vormgeven website: beter laten aansluiten bij de missie van de Stichting en wensen van de bezoeker
- Verhaal van de Utrechtse Heuvelrug vertellen door middel van verdiepende content (bijvoorbeeld de kennisbank uitlichten en naar verwijzen met artikelen), o.a. via de nieuwsbrief, website en sociale media
- Opzetten nieuwe communicatiestrategie: onder andere vormgeven aan (gezamenlijke) communicatie met stakeholders
- Uitvoeren en vernieuwen communicatie voor lopende en nieuwe projecten, o.a. via de nieuwsbrief, website en sociale media

Projectdoel voor 2023: 1) Makkelijker maken voor stakeholders én bezoekers om de juiste informatie op de website van de Stichting te vinden, 2) meer inzicht geven in wat de Stichting bijdraagt aan het oplossen van allerlei gebiedsprocessen, 3) het makkelijker maken voor de Stichting om de juiste hulp te vinden en 4) de juiste boodschap naar buiten brengen.

Beleefweek

Elk jaar vindt in oktober de Beleefweek plaats waarbij verschillende ondernemers, terreinbeheerders, landgoedeigenaren, culturele instellingen en vrijwilligersorganisaties activiteiten organiseren zodat bezoekers het Nationaal Park kunnen beleven en bewonderen. De Stichting wil ook dit jaar weer een rol in de organisatie hiervan spelen.

- Continueren werkzaamheden rondom de beleefweek

Projectdoel voor 2023: 1) Realiseren van een nieuwe Beleefweek, 2) verbinden van verschillende ondernemers, terreinbeheerders, eigenaren etc. en 3) mensen, en in het bijzonder kinderen, leren over het belang en de waarde van natuur, landschap en erfgoed.

Educatieprogramma: HeuvelrugWijs

In 2022 is in samenwerking met IVN het Programma HeuvelrugWijs opgezet in de gemeente Zeist, waarbij basisschoolklassen mee de natuur in genomen worden om daar alles te leren over de Utrechtse Heuvelrug. Leerlingen van groep 5 en 6 komen op een aantal locaties in het gebied op bezoek bij HeuvelrugWijzers, vrijwilligers die hen met een centraal verhaal en bijpassende ontdek-, spel- en beleavingsopdrachten meenemen in al het bijzondere van de Utrechtse Heuvelrug. De Stichting wil HeuvelrugWijs in 2023 opschalen naar andere Heuvelruggemeentes. Hiervoor is het doel om op te schalen naar 3 gemeentes, waarbij we 5-10 HeuvelrugWijzers opleiden en 10-15 klassen de Heuvelrug mee opnemen.

Projectdoel voor 2023: 1) Opschalen Programma HeuvelrugWijs om zo meer kinderen te leren over het belang en de waarde van de natuur, het landschap en cultureel erfgoed op de Utrechtse Heuvelrug, 2) vijf tot tien HeuvelrugWijzers opleiden per gemeente, 3) vijf tot tien klassen per gemeente mee het gebied in te nemen.

Jongerenraad

Jongeren hebben vaak een frisse blik op allerlei uitdagingen die spelen, zo ook in Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Via studentenonderzoeken doen we al met regelmaat nieuwe ideeën voor de uitvoering van projecten. Dat nieuwe, frisse perspectief willen we graag vaker gebruiken. Daarom is de wens ontstaan om een Jongerenraad op te zetten waar jongeren advies en hun inzichten met ons kunnen delen. De precieze invulling van de Jongerenraad en haar functie zal in 2023 bepaald moeten worden.

Projectdoel voor 2024: 1) De rol van en procedures rondom de Jongerenraad vastleggen en 2) vormen van een jongerenraad.

2.3 Gebiedsbrede samenwerking faciliteren

Op en rondom de Utrechtse Heuvelrug spelen een aantal grote transities en uitdagingen die vaak grensoverstijgend zijn. Het versnellen, aanpakken of oplossen van deze transities en uitdagingen vereist dan ook samenwerking. Dit is niet voor alle partijen vanzelfsprekend of ze hebben moeite met de juiste mensen binnen organisaties te vinden. De Stichting is op de Utrechtse Heuvelrug de spin in het web die andere partijen samen kan brengen. Ook in 2023 zal de Stichting hier een rol in vervullen.

Calamiteitenplan

Afgelopen jaar is er gebleken dat er vanuit verschillende kanten behoefte is om de voorbereiding op calamiteiten in en rond natuurterreinen te versterken. Denk bijvoorbeeld aan stormschade, droogte of natuurbrandrisico. Een adequate voorbereiding met heldere afspraken kan helpen ten tijde van een calamiteit of crisis. In 2022 is er een gezamenlijke verkenning geïnitieerd vanuit de Stichting. Momenteel wordt er gekeken of de provincie Utrecht dit op kan pakken. Afhankelijk van de uitkomst van de verkenning kan de rol van de Stichting bepaald worden.

Projectdoel voor 2023: 1) Bijdragen aan het opstellen van een calamiteitenplan.

Verankering Nationaal Park in beleid voortzetten

Om natuur, landschap en erfgoed van de Utrechtse Heuvelrug te behouden en te versterken is het wenselijk om het Nationaal Park te blijven verankeren in (provinciaals) beleid en programma's, zoals het Strategisch Bosbeleid, Groen Groeit Mee, gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied en de Blauwe Agenda. Zo kunnen we ervoor zorgen dat de ambities van het unieke gebied gewaarborgd blijven binnen beleidsmatige processen en transities. Vanuit het perspectief van de Utrechtse Heuvelrug is het belangrijk dat Groen Groeit Mee een middel kan zijn om de huidige grotere natuurgebieden van de Provincie Utrecht, met de Utrechtse Heuvelrug als grootste groene kern, robuuster kan maken en gezamenlijk met andere ontwikkelingen kan laten groeien. Vooral in de flanken van de Utrechtse Heuvelrug is dit belangrijk, waarbij het groen meer verbonden kan raken met stedelijk gebied. Hierdoor zal de stad vergroenen, waardoor natuur vanuit de stad toegankelijker wordt en drukbezochte natuur op de heuvelrug mogelijk ontlast kan worden. De Stichting kan binnen Groen Groeit Mee ingezet worden om gebiedsbrede samenwerking in Utrecht-Oost te realiseren. Het strategisch bosbeleid van de Provincie Utrecht is een kans om een vitaler en klimaatadaptiever bosareaal van de Utrechtse Heuvelrug te realiseren. Daarnaast is het wenselijk om het unieke bossysteem van de Utrechtse Heuvelrug uit te breiden en te verbinden met de flanken en stedelijke kernen rondom de Heuvelrug, zodat er een robuuster systeem ontstaat. En ook zal er verkend worden wat de rol van de Stichting kan zijn in de gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied.

Projectdoel voor 2023: 1) Verankering van het nationaal park in het beleid voortzetten namens de verschillende gebiedspartners, 2) samenwerking met Groen Groeit Mee intensiveren om de natuur robuuster te maken, 3) verkennen hoe het strategisch bosbeleid ingezet kan worden om de natuur op de Utrechtse Heuvelrug vitaler en klimaatadaptiever te maken, en 4) verkennen wat de gebiedsgerichte aanpak landelijke gebied kan bijdragen aan het creëren van een robuuster natuurlijk systeem.

Thematische bijeenkomsten

De Stichting heeft een groot netwerk met een verscheidenheid aan stakeholders. Daarnaast heeft de Stichting goede relaties met verschillende kennis- en onderwijsinstellingen. De Stichting kan dus een waardevolle verbinder zijn om opgedane kennis te verspreiden onder de verschillende stakeholders in en rondom de Utrechtse Heuvelrug. Hiervoor wil de Stichting thematische bijeenkomsten organiseren.

- Organiseren van minstens één thematische bijeenkomst
- Verbinden van de kennis- en onderwijsinstellingen met andere stakeholders om kennisbehoeftes in beeld te krijgen en kennisdeling te stimuleren

Projectdoel voor 2023: 1) Organiseren van minstens één thematische bijeenkomst, 2) gebiedspartners samenbrengen om een samenwerking rondom bepaalde probleemstellingen te stimuleren, en 3) stimuleren kennisdeling vanuit kennis- en onderwijsinstellingen.

Utrechtse Heuvelrug plastic/afvalvrij

In 2022 is er een verkenning uitgevoerd naar het probleem rondom zwerfafval op de Utrechtse Heuvelrug. Zowel terreinbeherende organisaties als overheden hebben aangegeven hier veel overlast door te ervaren. De verantwoordelijkheid voor de oplossing van dit probleem is versnipperd: het probleem heeft geen eigenaar, maar iedereen heeft last van een vervuilde Heuvelrug. De Stichting wil zich focussen op drie hoofdpunten: het voorkomen van zwerfafval, duurzamer gedrag van bezoekers en het opruimen. In 2023 wordt een verkenning uitgevoerd naar hoe de Stichting, in samenwerking met de gebiedspartners, invulling kan geven aan het realiseren van een schone Utrechtse Heuvelrug in 2026.

Projectdoel voor 2023: 1) Plan van Aanpak opstellen om de Utrechtse Heuvelrug plastic/afvalvrij te maken, 2) invulling geven aan de rol die de Stichting kan spelen binnen de opgave Utrechtse Heuvelrug Zwerfafvalvrij en 3) start maken met de uitvoering van het Plan van Aanpak.

Continueren werkzaamheden rondom boomveiligheid en routes & paden

Het controleren van de bomen op veiligheid langs routes en paden is iets dat overal op de Utrechtse Heuvelrug moet gebeuren. De Stichting voert dit voor meer dan 30 verschillende eigenaren uit. De uitvoering van deze maatregelen worden apart vanuit de gemeentes en provincie betaald als een tegemoetkoming aan de eigenaren die de paden openstellen voor gebruik. De Stichting zet deze werkzaamheden in 2023 voort.

- Continueren met de werkzaamheden rondom boomveiligheid en routes & paden

Projectdoel voor 2023: 1) Veiligheid langs routes en paden in stand houden.

2.4 Duurzame natuurgerichte recreatie en mobiliteit

De aantrekkelijke diversiteit van natuur, landschap en cultureel erfgoed, de gastvrijheid van de terreineigenaren en het ruime aanbod aan routes en paden maken de Heuvelrug tot een waardevol en zeer geliefd recreatiegebied. Hierin zit echter ook een risico: natuur en recreatie gaan niet altijd samen. Om duurzame natuurgerichte recreatie en mobiliteit te realiseren zal de Stichting een aantal projecten en onderzoeken opstarten.

MONA

In 2022 is er een samenwerkingstraject gestart met natuurparken in Nederland, België, Duitsland en Frankrijk om een Europese subsidie (Interreg) te krijgen om een transitie richting duurzame mobiliteit te initiëren, genaamd MONA. De looptijd van MONA is 4,5 jaar. Binnen MONA wil de Stichting in 2023 beginnen met vier projecten om duurzame mobiliteit te stimuleren:

- Deelfietsensysteem pilot opstarten
- Ontwikkelen van een startpuntenkaart om bezoekers te spreiden
- Treinstations inzetten als groene entrees
- Met alle stakeholders een regionale visie op duurzame mobiliteit ontwikkelen

**Mocht in 2023 de Interreg subsidie niet gegund worden, wordt er bekeken welke van deze vier projecten alsnog uitgevoerd kunnen worden.*

Projectdoel voor 2023: 1) Bezoekers stimuleren om gebruik te maken van het openbaar vervoer (in plaats van de auto), 2) het beter spreiden van bezoekers om de recreatiedruk te verlagen, en 3) een gezamenlijk gedragen mobiliteitsvisie ontwikkelen zodat alle acties van gebiedspartijen gaan bijdragen aan hetzelfde doel.

Verkeerskundig onderzoek betaald parkeren

Tijdens de Covid-19 pandemie is de recreatiedruk sterk toegenomen op de Utrechtse Heuvelrug. Zeker in de Laagte van Pijnenburg zijn de gevolgen hiervan groot, waardoor Lage Vuursche meerdere keren is afgesloten. Door verschillende stakeholders in dit gebied is de wens uitgesproken om betaald parkeren in te voeren. Echter, omdat er een sterk 'waterbed effect' verwacht wordt, is er afgesproken om dit in gezamenlijkheid te onderzoeken. De Stichting is gevraagd daar de volgende rol in te spelen:

- Verkeerskundig onderzoek naar betaald parkeren faciliteren, resulterend in een rapportage met tips, mogelijkheden en aandachtspunten.
- De samenwerking tussen de stakeholders faciliteren, o.a. via het organiseren van een dialoog.

Projectdoel voor 2023: 1) Inzicht krijgen of en hoe betaald parkeren een bijdrage kan leveren aan de parkeerdruk op de Utrechtse Heuvelrug, 2) inzicht krijgen in waar betaald parkeren een oplossing kan zijn zonder dat er grote negatieve consequenties zijn voor aanliggende gebieden, en 3) de dialoog faciliteren om verschillende gebiedspartners op één lijn te krijgen om het 'waterbed effect' te voorkomen.

2.5 Onderzoek en kennisdeling faciliteren

Kennis en inzicht in de stand van zaken en trends kunnen bijdragen aan het (gericht) versterken van de kwaliteit van natuur, landschap en cultureel erfgoed. Dit is nodig, want we vragen veel van de natuur, het landschap en het cultureel erfgoed op de Utrechtse Heuvelrug. De Stichting wil zich daarom ook in 2023 hiermee bezighouden.

Onderzoeksagenda

In 2021/2022 is de onderzoeksagenda opgesteld met als doel om verschillende partijen op één lijn te krijgen en samenwerking tussen hen te stimuleren om zo gezamenlijk onderzoek te doen naar juist die thema's waar de grootste kennisbehoeftes en -leemtes bestaan. Deze thema's zijn: 1) Vitale bossen, 2) Klimaatadaptieve landschappen, 3) Multi-functionele natuur in de flanken, 4) Cultuurhistorisch landschap, 5) Sociaal-economisch landschap en 6) Duurzame mobiliteit en recreatie. In 2022 is er een memorandum met de Universiteit Utrecht gesloten met de intentie om in 2023 tot een officiële samenwerking te komen. Die samenwerking moet leiden tot de invulling van de onderzoeksthema's uit de onderzoeksagenda.

- Samenwerking met de Universiteit Utrecht officieel maken
- Invulling geven aan de zes onderzoeksthema's uit de onderzoeksagenda via (studenten)onderzoek

Projectdoel voor 2023: 1) Samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen intensiveren zodat er meer relevant onderzoek in het gebied gedaan kan worden en 2) studenten betrekken bij en enthousiasmeren voor de Utrechtse Heuvelrug en haar uitdagingen.

Kennisbank

Er is veel kennis beschikbaar in het gebied over allerlei verschillende thema's. Om te zorgen dat alle partners op de Utrechtse Heuvelrug bij de nieuwste onderzoeken kunnen, heeft de Stichting in 2022 een kennisbank opgezet. In deze kennisbank wordt de verkregen kennis vanuit eigen onderzoek en relevante onderzoeken van anderen gebundeld en toegankelijk gemaakt. In 2023 wil de Stichting deze kennisbank verder uitbreiden.

- Toevoegen nieuwe rapporten en publicaties (aantal afhankelijk van welke onderzoeken gebiedspartijen met ons delen)
- De kennisbank binnen andere projecten positioneren als relevante plek om informatie te verzamelen
- Nieuwe toevoegingen aan de kennisbank bekend maken via verschillende kanalen

Projectdoel voor 2023: 1) Kennisbank verder uitbreiden zodat er een grotere gelijke kennisbasis is voor alle gebiedspartijen en 2) bekendheid genereren met de Kennisbank zodat meer personen en gebiedspartijen hem weten te vinden en er gebruik van kunnen maken.

Heuvelrugmonitor

Er vinden vele ontwikkelingen plaats op en rondom de Utrechtse Heuvelrug. Dit leidt tot vele veranderingen door de tijd heen. Deze worden soms al gemeten, maar vaak is het onbekend door wie en waar de data terug te vinden is. Om te voorkomen dat partijen de dialoog voeren, strategie en plannen baseren op onderbuikgevoelens en te zorgen dat keuzes gemaakt worden aan de hand van feiten, is de Stichting in 2022 begonnen met het opzetten van de Heuvelrugmonitor. Deze monitor moet de trends en ontwikkelingen binnen de thema's natuur, landschap, erfgoed en recreatie in beeld brengen en moet voor iedereen toegankelijk zijn. In 2022 zijn de werkgroepen natuur, landschap en recreatie opgericht waarbinnen de stakeholders de Heuvelrugmonitor inhoudelijk vullen met gewenste parameters. De GIS-afdeling van de provincie Utrecht is nauw betrokken bij het opzetten van de Heuvelrugmonitor. In 2023 wil de Stichting de monitor opleveren door:

- De werkgroepen faciliteren
- Het ontwerp van de Heuvelrugmonitor te realiseren
- Bekendheid genereren voor Heuvelrugmonitor

Projectdoel voor 2023: 1) Opleveren Heuvelrugmonitor om inzicht te geven in de ontwikkelingen van bepaalde trends op en rondom de Utrechtse Heuvelrug, 2) opleveren Heuvelrugmonitor om een gelijke kennisbasis voor alle gebiedspartijen te bieden, en 3) inzicht krijgen in welke meetnetten nog opgezet moeten worden.

2.6 Financiële duurzaamheid versterken

Bij financiële duurzaamheid gaat het om het blijvend beschikken over voldoende middelen voor bescherming, beheer en ontwikkeling van natuur, landschap en cultureel erfgoed. Het gaat dus om dat de hiervoor noodzakelijke projecten uitgevoerd kunnen worden en dat de Stichting kan blijven draaien. Onderdeel hiervan is dat er meerjarige financiële commitment nodig is vanuit de financierende partijen.

Het Nationaal Park Fonds Utrechtse Heuvelrug

Er zit veel energie bij lokale organisaties, vrijwilligersinitiatieven en bewoners van de Utrechtse Heuvelrug. Om hun projecten en ideeën ten behoeve van natuur, landschap en erfgoed op de Utrechtse Heuvelrug te ondersteunen, wil de Stichting in 2023 het Nationaal Park Fonds Utrechtse Heuvelrug lanceren. Het Fonds wordt onder andere gevuld met gelden van de vignetten, afdracht van de streekproducten en de Hoeders van de Heuvelrug. Daarnaast kunnen stortingen van andere partijen of donaties gedaan worden. Jaarlijks kunnen projecten die ten goede komen aan de natuur, landschap en erfgoed op de Utrechtse Heuvelrug een aanvraag doen.

Projectdoel voor 2023: 1) Lanceren Nationaal Park Fonds Utrechtse Heuvelrug en 2) minimaal drie aanvragen die ten goede komen aan de natuur, landschap en erfgoed ondersteunen (mits er minimaal drie goede aanvragen zijn).

Hoeders van de Heuvelrug

Er zijn veel ondernemers en organisaties op en rondom de Utrechtse Heuvelrug die het nationaal park een warm hart toedragen. Daarom is het programma Hoeders van de Heuvelrug in het leven geroepen. Ondernemers en organisaties kunnen zich aanmelden om Hoeder te worden en op die manier direct bij te dragen aan het behoud en de ontwikkeling van bijzondere landschappen en cultureel erfgoed.

- Eerste (netwerk)bijeenkomst voor de Hoeders organiseren
- Het netwerk van Hoeders op en rondom de Utrechtse Heuvelrug uitbreiden
- Met RBT verkennen welke rol zij kunnen spelen in het uitbreiden van het netwerk

Projectdoel voor 2023: 1) Netwerkbijeenkomst organiseren om een netwerk tussen de Hoeders te initiëren en 2) minimaal twintig nieuwe hoeders aantrekken.

Vignetten

Via de mountainbike- en ruitervignetten is er een gebruikersbijdrage gecreëerd waarmee de paden onderhouden kunnen worden én waarmee de gebruiker direct bijdraagt aan het behouden en beschermen van de natuur, landschap en erfgoed op en rondom de Utrechtse Heuvelrug. De Stichting wil de uitvoering van deze projecten voortzetten en verder ontwikkelen.

- Continueren van alle werkzaamheden omtrent het ruitervignet
- Nieuwe landeigenaren die zich willen aansluiten bij het ruitervignet-gebied faciliteren
- Communicatiestructuur opzetten met afnemers ruitervignet en partners ruitervignet (bijvoorbeeld voor werkzaamheden en nieuws)

Projectdoel voor 2023: 1) Paardenpaden bereikbaar en van goede kwaliteit houden, 2) indien wenselijk, het ruitervignet-gebied uitbreiden, en 3) ruiters, menbers en landeigenaren beter informeren en betrekken bij wat er bij het onderhoud van paardenpaden komt kijken.

Streekproducten

Er worden vele producten op en rondom de Utrechtse Heuvelrug gemaakt. Deze producten hebben vaak baat bij een goed onderhouden natuur. Daarom heeft de Stichting de handen in één geslagen met een groep ondernemers en een Streekproductenlijn opgezet. Denk aan wol van schapen uit de omgeving, kruidenthee, een veldboeket en droge worst van Buitengewone heuvelrugvarkens. Deze streekeigen producten zijn extra bijzonder, omdat voor ieder verkocht product een percentage wordt afgedragen aan natuurbeheer en -behoud. Zo kunnen we blijven zorgen voor dit prachtige gebied, ook voor de generaties na ons. De Stichting wil dit project in 2023 voortzetten.

- Belang van lokaal geproduceerde benadrukken en merkidentiteit versterken door middel van marketingplan met RBT
- Continueren streekproducten en aanbod vergroten (minimaal 2 producten)
- Nieuwe initiatieven voor streekproducten ondersteunen
- Bijeenkomst met streekproducthouders organiseren

Projectdoel voor 2023: 1) De waarde van streekproducten uitdragen zodat de verkoop toeneemt, 2) assortiment van streekproducten vergroten, en 3) relaties tussen streekproducthouders versterken.

De Heuvelrugalliantie

Er zijn veel vrijwilligers die zich inzetten voor natuur, landschap en erfgoed op de Utrechtse Heuvelrug. Deze inzet vormt een belangrijke basis voor het Nationaal Park. In samenwerking met NMU zijn allerlei verschillende (vrijwilligers)initiatieven samengebracht in de Heuvelrugalliantie. De Stichting wil dit project in 2023 voortzetten.

- Samen met NMU de Heuvelrugalliantie doorontwikkelen
- Communicatie met de vrijwilligers en initiatieven structureren
- Eén Heuvelrugalliantie bijeenkomst organiseren

Projectdoel voor 2023: 1) Vormgeven aan de Heuvelrugalliantie en 2) structuur aanbrengen in alle verschillende initiatieven op de Utrechtse Heuvelrug waar vrijwilligers bij actief zijn.

**Stichting Nationaal Park
Utrechtse Heuvelrug**

Landgoed Zonheuvel
Amersfoortseweg 98
3941 EP Doorn

info@np-utrechtseheuvelrug.nl
www.np-utrechtseheuvelrug.nl

**Nationaal Park
Utrechtse Heuvelrug**